

Нюанси менеджменту матеріальних активів корпорацій

Ярослав Валерійович Кудря,
асистент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту
Національного університету «Львівська політехніка»

Анотація. Визначено актуальність і науково доведено значимість управління матеріальними активами у складі фінансових механізмів і систем корпоративного менеджменту. На прикладі обігових фондів запропоновано методичні засади аналітичної підтримки управління активами. Згруповано корпоративну інформацію для оцінювання й аналізування стану фондів. Розроблено метод пошуку інформації для дослідження закономірностей обігу фондів. Визначено послідовність дій у процесі управління фондами при формуванні масивів вторинної інформації.

Ключові слова: аналітична підтримка, корпорації, корпоративні матеріальні активи, корпоративний менеджмент, обігові фонди.

Постановка проблеми. Ефективність діяльності підприємств визначається обґрунтованістю, оперативністю, якістю управлінських рішень. Їх результативність залежить від того, наскільки повною, своєчасною і точною є інформація, що надходить до експертів з управління.

Прийняття ефективних рішень вимагає систем інформаційного забезпечення менеджменту виробничо-господарською діяльністю підприємств. Вони мають надавати потрібну інформацію про середовище їхньої виробничо-господарської діяльності, необхідне методичне, програмне і технічне забезпечення. Системи повинні сприяти оперативному здійсненню результативних процедур збереження, одержання, опрацювання і передавання інформації.

Особливістю проектування експертами корпорацій систем забезпечення аналізування діяльності є те, що остання здійснюється завдяки виробничим, логістичним і збутовим системам. Їхні елементи, як і системи в цілому, відповідають різним елементам організаційно-економічних механізмів підприємств. Одним із важливих елементів механізмів і систем є оборотні кошти. Це основа фінансового забезпечення виробництва, постачання і продаж продукції (виготовлених товарів, наданих послуг, виконаних робіт).

Безперервність виробництва, постачання і реалізації продукції потребує від експертів корпорацій достатнього, повноцінного корпоративного фінансування процесів оборотними коштами. Синхронність виробництва, постачання і збуту вимагає раціонального, своєчасного розподілу й перерозподілу коштів між оборотними, обіговими фондами підприємств. На практиці безперервність і синхронність досягаються за рахунок оптимального фінансування процесів. Основними умовами його результативного і успішного проведення, які, на жаль, з певних причин не дотримуються, не виконуються й не отримуються сьогодні підприємствами, є відсутність залишків невикористаних коштів і неперервність виробництва, постачання, продаж. Значущими для вітчизняних підприємств повсякчас є питання оптимізації фінансування і структурування коштів з урахуванням їх специфіки.

Оптимізація фінансування, структурування оборотних коштів не є неперервними, систематичними процесами. Їх виконання потребує застосування відповідних систем забезпечення аналізування і менеджменту коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за проблемою. Проблема проектування інформаційних систем присвячено багато публікацій. Так, у [5; 9] детально окреслено засоби, методи і принципи проектування систем прийняття рішень, розглянуто закономірності їх ефективного функціонування в умовах динамічного середовища діяльності. У [7; 8] наголошено на важливості опрацювання інформації, правильного і раціонального організування інформаційних потоків як умов забезпечення прийняття результативних рішень. Особливості масивів первинної і вторинної інформації для прийняття рішень, методичного забезпечення опрацювання, перетворення першої в другу описано у [1; 4].

Щодо питань інформаційного забезпечення аналізування і менеджменту фінансовими ресурсами, то вони висвітлені в [2; 3; 6], інших. **Невирішеною частиною проблеми** є те, що забезпечення аналізування і менеджменту оборотних коштів не запропоновано, не виокремлено в підсистему забезпечення управління ресурсами. Неповністю вирішені питання проектування систем забезпечення аналізування, менеджменту коштів.

Метою публікації є оприлюднення узагальнених результатів наукового пошуку ефективних інноваційних підходів до побудови експертами корпорацій інформаційних баз і розроблення методичного забезпечення опрацювання корпоративної інформації, а саме результатів детермінування послідовності дій за формування масиву вторинної інформації при менеджменті дебіторської заборгованості (ДЗ) за надані послуги, виконані роботи і вироблені товари, групування й типологізації інформації, що використовується в ході оцінювання стану оборотних коштів, розроблення методу одержання інформації для аналізування закономірностей їх обігу, формування комплексу заходів, які спрямовані на оптимізацію

фінансування та структурування обсягів коштів, методичних засад забезпечення проведення аналізу і їх менеджменту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проектування систем забезпечення аналізування і менеджменту оборотними коштами має проводитись експертами корпорацій на основі науково доведених, обґрунтованих вимог до їх формування. Останні містяться в методологічних засадах проектування.

Основні вимоги, методологічні положення проектування експертами корпорацій систем забезпечення аналізування і менеджменту оборотних коштів, на нашу думку, полягають ось у чому:

1) усвідомлення відмінностей між поняттями «інформаційна система» і «система інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень». Перше є вужчим від другого, що, крім методичного забезпечення, включає інструментарій збереження, нагромадження, отримання, опрацювання і передавання корпоративної інформації. Їх проектування вимагає спеціальних знань, тоді як формування систем інформаційного забезпечення здійснюється на основі узагальнених результатів досліджень закономірностей розвитку економічних процесів;

2) застосування інформаційних баз, що є повноцінними, своєчасними і якісними. Їх повноцінність, своєчасність і якість задають рівнями актуальності, точності, цільності корпоративної інформації. Її використання дозволить оцінити стан коштів і сформулювати комплекс заходів, які спрямовані на оптимізацію фінансування й структурування обсягів коштів;

3) проектування систем моніторингу змін, що відбуваються в середовищі і які впливають на обсяги фінансування;

4) оновлення корпоративної інформації для прийняття рішень щодо проектування, поліпшення систем моніторингу;

5) крім масивів первинної і вторинної корпоративної інформації, системи моніторингу повинні охоплювати сукупність формалізованих процедур опрацювання інформації. Остання опрацьовується до рівня, за якого можна аналізувати і сформулювати комплекс заходів, що спрямовані на оптимізацію фінансування й структурування обсягів коштів. Інформаційні бази мають бути пов'язані з методичним забезпеченням. Воно є проміжною ланкою між первинною і вторинною корпоративною інформацією;

6) формування масивів корпоративної інформації про типи і стан коштів;

7) структурування корпоративної інформації за типами продукції про стан коштів;

8) застосування залежно від різновидів і стану коштів, типів продукції тих чи інших методів оптимізації у процесі опрацювання первинної корпоративної інформації для встановлення потрібних обсягів коштів на кожному з етапів їх обігу;

9) інтегрування підсистем в системи забезпечення аналізування і менеджменту діяльності.

Отже, сутність проектування експертами корпорацій систем забезпечення аналізування і менеджменту оборотних коштів полягає в побудові сукупних маси-

вів первинної, вторинної корпоративної інформації й формалізованих алгоритмів її опрацювання, за допомогою яких оцінюється стан коштів та формується комплекс заходів, що спрямовані на оптимізацію фінансування і структурування обсягів коштів.

Інформацію, що необхідна експертам корпорацій для проектування і виконання основних завдань системами забезпечення аналізування, менеджменту оборотних коштів варто групувати за критеріями з *табл. 1*.

Таблиця 1

Типологія корпоративної інформації

Критерії	Типи	
За	агрегованістю	агрегована; неагрегована
	джерелом отримання	внутрішня; зовнішня
	придатністю	первинна; проміжна; вторинна
	призначенням	корпоративна; некорпоративна
	тривалістю зберігання	коротко-, середньо-, довгострокова
	часом одержання	ретроспективна; поточна; перспективна
	якістю	неповна; повна

Примітка. Побудовано автором.

Корпоративна інформація, що одержана з неспеціалізованих джерел, іменується первинною. Узагальнення результатів опрацювання первинної інформації, вилучення зайвої і доведення до форми, за якої вірогідне її подальше застосування, є основами накопичення проміжної. Вторинна інформація – це наслідки використання експертами корпорацій систем забезпечення аналізування і менеджменту оборотними коштами, наприклад, значень показників ефективності їх застосування й інформації про оптимальні обсяги коштів, їхню структуру. Інформація, що означає специфіку, стан коштів і яка швидко втрачає актуальність, потребує оновлення й перегляду важливості, значення для підприємств, називається короткостроковою. До зовнішньої і внутрішньої інформації зараховується та, що надходить, відповідно, із зовнішнього, із внутрішнього середовищ. Агрегованою є інформація, що характеризує множини відмінностей між однотипними об'єктами аналізу, а неагрегованою – та, яка окреслює кожен з них.

Для оптимізації фінансування корпоративну інформацію, що потрібна експертам корпорацій для проектування систем забезпечення аналізування і менеджменту оборотних коштів, доцільно групувати й типологізувати також за іншими ознаками – джерелом отримання і залежно від типу коштів (*табл. 2*).

Дослідження показали, що використання класичних показників оцінювання оборотності оборотних коштів у процесі аналізу експертами корпорацій рівня їх застосування і стану не дозволяє одержати повну корпоративну інформацію про результативність використання. Традиційними показниками є коефіцієнти оборотності коштів і середньої тривалості обороту. Неможливість отримання повної інформації вимагає доповнити масиви інформації, які описують обіг коштів, некласичними показниками. Одним із показників є профіль оборотності коштів за типами продукції.

Таблиця 2

Інші типи корпоративної інформації

Типи коштів	Окремі показники з масивів інформації, одержаної із	
	зовнішнього	внутрішнього
	середовищ	
1. Виробничі запаси	ціни на ресурси для забезпечення зберігання запасів, постачання матеріалів	фізичні обсяги виробництва, їх зміни в часі, норми витрат матеріалів, зберігання.
2. Незавершене виробництво	ціни на ресурси повного споживання на початку виробничого циклу і ті, що беруть участь у продовжнього	тривалість виробничого циклу за диференційними типами продукції, його технологічні особливості, норми витрат і витрат ресурсів
3. ДЗ	ціни на продукцію, імовірні пришвидшення її оплати, на яку можуть погодитися покупці	натуральні обсяги продажу продукції, поточний рівень заборгованості

Примітка. Побудовано автором.

Профіль оборотності оборотних коштів – це аналітичний або графічний опис змін залишків грошових коштів на виготовлення одиниці продукції з моменту закупівлі матеріалів до часу одержання коштів за відвантажені, оплачені і реалізовані послуги, роботи, товари.

Припустимо, що під діями експертів корпорацій і впливом прийнятих рішень оборотні кошти переходять послідовно у процесі виробництва виробничих запасів у стани незавершеного виробництва, готової продукції й ДЗ. Тоді загальну тривалість циклу обороту коштів можна обчислити за формулою:

$$T_3 = T_b + T_n + T_r + T_d, \quad (1)$$

де T_3 – тривалість обороту у процесі виробництва і збуту продукції; T_b – середня тривалість зберігання запасів матеріалів для виробництва; T_n – тривалість циклу виробництва; T_r – тривалість зберігання запасів готової продукції; T_d – тривалість утримання ДЗ на балансі підприємств, днів.

Середню тривалість обороту оборотних коштів у процесі виготовлення і продажу одиниці продукції можна розрахувати за формулою:

$$T_c = \frac{(M \times T_b + 0,5 \times (M + C) \times T_n + C \times T_r + Ц \times T_d)}{Ц}, \quad (2)$$

де T_c – середня тривалість обороту у процесі виготовлення і реалізації одиниці продукції, днів; M – матеріальні витрати на виготовлення одиниці продукції, C – повна собівартість одиниці продукції, $Ц$ – відпускна ціна одиниці продукції, грн.

Отже, експерти корпорацій можуть обчислити тривалість обороту оборотних коштів як відношення календарної кількості днів у році до коефіцієнта оборотності коштів. Коефіцієнт оборотності розраховується діленням збутої за календарний рік продукції у грошовому вираженні на середньорічну величину коштів. Час обороту вказує не на загальну тривалість обігу коштів. Він означає середній час іммобілізації коштів у процесі обігу. Тому системи забезпечення аналізування і менеджменту коштів повинні за типами продукції одночасно надавати корпоративну інформацію про середню тривалість обороту коштів, їхні складові [з формули (1)].

У процесі аналізування і менеджменту оборотних коштів, формування масивів вторинної корпоративної інформації для прийняття рішень про ДЗ експертам корпорацій доречно враховувати те, що за фіксованих обсягів виробництва є оптимальні величини коштів, за яких підприємства досягають найбільші значення прибутку.

Наявність ДЗ викликана тим, що в корпорації між моментом відвантаження продукції і отримання грошових коштів є конкретний проміжок часу. І що він більший, то більшою є середньорічна величина ДЗ. Між відвантаженням продукції, надходженням грошових коштів і середньорічною величиною ДЗ (без урахування зміни структури асортименту, обсягів виготовлених товарів, наданих послуг і виконаних робіт у звітному році порівняно з базовим) існує залежність

$$ДЗ_1 = ДЗ_0 \times \frac{TД_1}{TД_0}, \quad (3)$$

де $ДЗ_1$, $ДЗ_0$ – середньорічна величина ДЗ за відвантажену продукцію (ДЗВП) у звітному і базовому роках, тис. грн;

$TД_1$, $TД_0$ – середня тривалість часу між відвантаженням продукції та одержанням грошових коштів у звітному і базовому роках, днів.

Якщо за незмінних умов експерти корпорацій вирішать зменшити розмір ДЗВП, то покупцям (споживачам) продукції будуть, вірогідно, запропоновані цінові знижки. Вони мають прискорити розрахунок за отриману продукцію. На практиці є низка варіантів, кожен з яких характеризується певним відсотком знижки на продукцію за відповідної середньої тривалості часу між відвантаженням продукції і сплатою грошових коштів.

Функція, що описує залежність між відвантаженням продукції і сплатою коштів, є такою:

$$ЦЗ = f(TД), \quad (4)$$

де $ЦЗ$ – знижка на продукцію в частках одиниці до точного рівня цін на неї в ролі функції від середньої тривалості часу між відвантаженням продукції і сплатою грошових коштів.

Функція (4) може бути апроксимована точно тоді, коли

$$ЦЗ = ЦЗ_m \times \left(1 - \left(\frac{TД_n}{TД_0} \right)^\alpha \right), \quad (5)$$

де ΠZ_m – максимально можливе значення знижки (за умови миттєвої оплати грошовими коштами придбаної продукції), частка одиниці;

$T_{Дн}$, $T_{Дв}$ – базова і середня тривалість часу між відвантаженням продукції і надходженням грошових коштів у разі надання знижки, днів;

α – параметр залежності (визначається статистичними методами), частка одиниці.

У разі надання знижки й інтенсифікації оборотності ДЗ корпорації недоотримають частину прибутку.

$$Z(T_{Дн}) = -OP \times \Pi Z_m \times \left(1 - \left(\frac{T_{Дн}}{T_{Дв}} \right)^\alpha \right) + \left(ДЗ_6 - ДЗ_6 \frac{T_{Дн}}{T_{Дв}} \right) \times E \rightarrow \max, \quad (6)$$

де OP – річний обсяг продаж без ПДВ;

$ДЗ_6$ – базова величина ДЗВП, тис. грн;

E – прибутковість реінвестування вивільненої частини ДЗ, частка одиниці.

Прирівнявши похідну функції (6) до нуля, отримаємо, що

$$T_{Дн, \text{opt}} = T_{Дв} \times \alpha^{-1} \sqrt[\alpha]{\frac{ДЗ_6 \times E}{OP \times \Pi Z_m \times \alpha}}, \quad (7)$$

де $T_{Дн, \text{opt}}$ – оптимальне значення середньої тривалості часу між відвантаженням продукції і надходженням грошових коштів у разі надання знижки, днів.

Ураховуючи те, що

$$T_{Дв} = \frac{OP}{ДЗ_6}, \quad (8)$$

формулу (7) можемо записати так:

$$T_{Дн, \text{opt}} = T_{Дв} \times \alpha^{-1} \sqrt[\alpha]{\frac{E}{T_{Дв} \times \Pi Z_m \times \alpha}}. \quad (9)$$

Розрахувавши $T_{Дн, \text{opt}}$, оптимальну величину знижки і розмір ДЗВП обчислюємо за формулами (3) і (5).

Використання запропонованого нами підходу до визначення оптимальної величини ДЗ експертами корпорацій забезпечить зростання розміру прибутку. Це буде досягнуто за рахунок встановлення максимальної різниці між додатковим прибутком від реінвестування вивільненої частини заборгованості і недоотриманої величини операційного прибутку.

Отже, на практиці аналізування і менеджменту оборотних коштів, формування масивів вторинної корпоративної інформації передбачає збереження, накопичення, одержання, опрацювання й передавання вхідної інформації, розрахунок експертами корпорацій значень показників, на основі яких оптимізується розмір ДЗ, установлення статистичних взаємозв'язків між показниками, визначення критерію оптимізації розміру ДЗ і формалізованої процедури встановлення її оптимального розміру, виконання етапів процедури, одержання інформації про показники, на основі яких детермінуються оптимальні параметри управління ДЗ (розмір знижки, тривалість оборотності ДЗ, інше).

ку. Вивільнену частину ДЗ можна інвестувати в різні проекти. Це забезпечить надходження додаткового прибутку.

Знижки застосовуються, якщо додатковий прибуток від реінвестування вивільненої частини ДЗ буде вищим за недоодержану величину операційного прибутку в результаті їх надання.

Отже, функція, що описує оптимальну тривалість часу між відвантаженням продукції і надходженням грошових коштів, стане такою:

Запропоновану нами для експертів корпорацій послідовність можливо екстраполювати на інші типи оборотних коштів, тим самим сформувавши масиви вторинної корпоративної інформації, необхідної для розроблення і застосування комплексу заходів, які спрямовані на оптимізацію фінансування, структурування обсягів коштів, удосконалення їх менеджменту.

Висновки і перспективи дальших досліджень. Таким чином, узагальнення результатів пошуку ефективних підходів до побудови експертами корпорацій інформаційних баз і розроблення методичного забезпечення опрацювання корпоративної інформації дозволяє:

по-перше, розуміти під системою забезпечення аналізування і менеджменту оборотних коштів сукупність масивів інформації й формалізованих алгоритмів її опрацювання, за допомогою чого можна оцінити стан коштів, сформувати комплекс заходів, які спрямовані на оптимізацію фінансування і структурування їх обсягів;

по-друге, групувати за агрегованістю, джерелом одержання, придатністю, призначенням, тривалістю зберігання, часом отримання і якістю корпоративну інформацію, що потрібна для аналізування й оцінювання стану оборотних коштів, розроблення комплексу заходів;

по-третє, запропонувати використовувати поряд із традиційними показниками оцінювання оборотності оборотних коштів у процесі аналізу рівня їх застосування і стану за типами продукції профілю оборотності;

по-четверте, з метою управління ДЗ передбачити збір і опрацювання вхідної корпоративної інформації, розрахунок значень показників, на основі яких оптимізується ДЗ, установлення статистичних взаємозв'язків між ними, визначення критерію оптимізації, формалізацію процедури встановлення оптимального розміру ДЗ, її виконання, одержання кінцевої інформації про показники, на підставі яких детермінуються оптимальні параметри менеджменту ДЗ у процесі формування масиву вторинної.

Дальші дослідження слід присвятити проблемі інтеграції експертами корпорацій складових систем забезпечення аналізування і менеджменту оборотних коштів. При цьому пам'ятаймо і маймо на увазі те, що такі диференційні складові відповідають різним типам коштів.

Список використаної літератури

1. Босак А. О. Проблеми розвитку корпорацій в Україні та інформаційне забезпечення їх розв'язання / А. О. Босак, Л. І. Чернобай // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів : Вид-во Львівської політехніки. – 2005. – № 527. – С. 98–103. – (Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку»).
2. Буряк П. Ю. Формування і надання інформації про фінансові ресурси підприємства / П. Ю. Буряк // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 123–128.
3. Ващенко Л. О. Аналіз фінансового стану підприємств: Інформаційне та методичне забезпечення : монографія / Л. О. Ващенко, П. М. Сухарев. – Донецьк : Вебер (Донецька філія), 2007. – 185 с.
4. Дашко І. М. Інформаційне забезпечення прийняття інвестиційних рішень та управління інвестиційним ризиком на підприємстві / І. М. Дашко // Збірник тез II Всеукраїнської наук.-практ. конф. [«Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки»]. – Рівне : НУВГП, 2009. – С. 56–57.
5. Дудинская Э. Информация в деятельности менеджера по маркетингу третьего тысячелетия / Э. Дудинская // Проблемы теории и практики управления. – 2004. – № 4. – С. 120–123.
6. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства / Т. Рубан, І. Білоброва, К. Кандиба // Схід. – 2012. – № 6 (120). – С. 67–73.
7. Петрович Й. М. Розвиток інформаційних потоків у виробничих системах / Й. М. Петрович, І. І. Новаківський // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів : Видавництво Львівської політехніки. – 2003. – № 469. – С. 270–281. – (Серія «Логістика»).
8. Система підтримки прийняття управлінських рішень як складова механізму адаптації машинобудівних підприємств у середовищі невизначеності / І. В. Алексеев, Т. О. Смірнова, А. І. Хоменко // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – № 5. – Т. 1. – С. 47–51. – (Серія «Економічні науки»).
9. Яковлев Ю. П. Контролінг на базі інформаційних технологій / Ю. П. Яковлев. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 318 с.

Summary. In the article had been definitely relevanced and scientifically proved importance of material assets within financial mechanisms and systems of corporate management; in the case of current assets had been propoused methodical fundamentals of analytical support asset management; had been grouped corporate information to assess and analyze the status of funds; had been given the method of information retrieval for the study of patterns of circulation of funds and the sequence of actions in the management of funds in the formation of arrays of secondary information.

Keywords: analytical support, corporations, corporate tangible assets, corporate management, revolving funds.